Kunskapspass om statsstöd

20 oktober 2026

impact innovation

Vi jurister som arbetar med Impact Innovation

Maria Edholm

Jurist, Vinnova

Salina Elmi

Jurist, Formas

Päivi Kruizenga

Jurist, Energimyndigheten

impact innovation

Innehåll

1. Huvudregeln och myndigheternas stödordningar
2. Vad är statsstöd?
3. GBER:s gemensamma bestämmelser och återkrav
4. Artikel 27: Stöd till innovationskluster
5. Artikel 25: Stöd till forskning och utveckling
6. Artikel 28: Innovationsstöd till SMF
7. Stöd av mindre betydelse (de minimis)
8. Ny lag om subventionsbrott
9. Frågor om diskussion

Vad är statsstöd?

Förbud, godkännande och undantag

Förbud mot statsstöd

Artikel 107.1 EUF anger huvudregeln om förbud mot statsstöd.

Anmälan och godkännande

Enligt artikel 108.3 EUF-fördraget ska planerade statsstöd anmälas till EU-kommissionen och får inte genomföras innan kommissiionen har godkänt det.

Undantag enligt GBER (kommissionens förordning (EU) nr 651/2014)

Vissa statsstöd får lämnas utan förhandsgodkännande om villkoren i förordningen är uppfyllda.

Myndigheternas stödordningar

Formas

Förordning (2017:195)

Miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Vinnova

Förordning (2015:208)

Forskning, utveckling och innovation

Energimyndigheten

Förordning (2008:761)

Forskning och innovation inom energiområdet

Myndigheternas beslutsbefogenhet

Formas, Vinnova och Energimyndigheten prövar frågor om stöd enligt respektive förordning.

Vad är statsstöd?

För att det ska vara fråga om statsstöd behöver fem förutsättningar vara uppfyllda

Företag	En aktör bedriver ekonomisk verksamhet.
Offentlig finansiering	Stödet kan tillskrivas det offentliga och ges med offentliga medel.
Ekonomisk fördel	Företaget får något på förmånligare villkor än på marknaden.
Selektivitet	Vissa företag eller viss verksamhet gynnas.
Konkurrens och samhandel	Stödet kan påverka konkurrensen och handeln mellan EU länder.

Vad menas med företag?

Det är verksamheten som avgör, inte organisationsformen.

Aktiebolag

Universitet

Kommun

Ideell förening

Samma aktör kan bedriva både ekonomisk och icke ekonomisk verksamhet.

Ekonomisk och icke ekonomisk verksamhet

Icke ekonomisk verksamhet

- Självständig forskning för ökad kunskap
- Bred spridning av forskningsresultat på öppna och likvärdiga villkor

Ekonomisk verksamhet

- Uppdragsforskning åt företag
- Uthyrning av laboratorier eller utrustning
- Tjänster som erbjuds på en marknad

Samma organisation kan bedriva båda typerna av verksamhet.

Hur kan ett företag gynnas?

En ekonomisk fördel kan vara

- Bidrag eller en kostnadsfri tjänst
- Utrustning eller rådgivning på förmånliga villkor
- Något som normalt kostar pengar på en marknad

Vad betyder selektiv?

- Fördelen riktas till vissa företag
- Även en öppen insats kan gynna vissa företag
- Det är den faktiska fördelen som är relevant

Även en insats med ett samhällsnyttigt syfte kan innebära en ekonomisk fördel.

Återkrav och olagligt statsstöd

Statsstöd som lämnas utan kommissionens godkännande och inte omfattas av ett undantag från anmälningsskyldigheten är olagligt.

Den som har tagit emot olagligt statsstöd ska betala tillbaka stödet med ränta från den dag stödet stod till mottagarens förfogande.

Tillämpliga statsstödsregelverk och stödgrunder inom Impact Innovation

Tillämpliga statsstödsregelverk inom Impact Innovation

- Gruppundantagsförordningen (**GBER**)

- Den allmänna *de minimis*-förordningen

→ **Ingen förhandsanmälan** till EU-kommissionen behövs

- EU-kommissionens rambestämmelser för forskning, utveckling och innovation kan ge vägledning när myndigheterna ska lämna stöd till forskning, utveckling och innovation enligt GBER

Källor: kommissionens förordning (EU) nr 651/2014; kommissionens förordning (EU) 2023/2831; kommissionens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation (2022/C 414/01)

impact innovation

GBER: gemensamma bestämmelser

Tillämpningsområde (art. 1)

Vissa stöd och sektorer omfattas inte. Begränsningar gäller bland annat i vissa återkravssituationer och för företag i svårigheter.

Definitioner och tröskelvärden

Artiklarna 2 och 4 innehåller centrala begrepp och beloppsgränser för tillämpningen.

Stimulanseffekt (art. 6)

Huvudregeln är att en skriftlig ansökan ska lämnas innan arbetet med projektet eller verksamheten påbörjas.

Kumulering (art. 8)

Finansiering från flera källor kan behöva räknas samman, särskilt när stöden avser samma kostnader.

Centrala begrepp i GBER

- **Stödgrund** = Rättslig grund för myndigheterna att besluta om bidrag
- **Stödnivå** = Andel (%) av kostnaderna som bidraget får täcka
- **Stödberättigande kostnader** = Kostnader som bidraget får täcka
- **Definitioner** för begrepp som används i GBER finns i art. 2

Artikel 27 GBER innovationskluster

En organiserad struktur eller gruppering med oberoende parter som samarbetar för att stimulera innovativ verksamhet och nya arbetssätt, genom

- Kunskapsöverföring
- Informationsspridning
- Nätverksbyggande
- Ge andra aktörer tillträde att delta i verksamhet
- Gemensam användning av utrustning

Grundläggande förutsättningar

Öppenhet

Tillträde ska vara öppet, transparent och icke -diskriminerande

Flera användare

Ska kunna nyttjas av flera användare - får inte fungera som en intern FoU -miljö

Marknadsmässiga avgifter

Avgifter för användning av lokaler, utrustning och tjänster ska:

- motsvara marknadspris, eller
- spegla kostnaderna.

Vem får ta emot stödet

Juridiska personer kan delta:

- Ett universitet kan delta för att stärka forskningssamverkan.
- Ett företag kan delta för att få tillgång till kompetens eller testmiljöer.
- En kommun kan delta för regional näringslivsutveckling.
- Ett institut kan delta för kunskapsspridning.

Vad kan finansieras enligt artikel 27?

Investeringsstöd

- Gäller uppförande eller uppgradering av ett innovationskluster
- Stöd till investeringar i materiella och immateriella tillgångar

Driftsstöd

- Får täcka 50 % av ett klusters **personalkostnader** och **administrationskostnader** som gäller bestämda aktiviteter

  - a) Aktivering av klustret.
  - b) Marknadsföring av klustret.
  - c) Förvaltning av klustrets anläggningar och utrustning.
  - d) Organisering av utbildningsprogram, seminarier och konferenser

Aktivering av kluster - exempel

Arbete med

- matchmaking mellan aktörer,
- nätverksbyggande,
- workshops,
- innovationsforum,
- samverkansmöten,
- aktiviteter för att initiera FoU -samarbeten
- Adminisstration av webbplats

Adminstrationskostnaderna kan här bestå av:

- köp av varor och utrustning,
- Konsulttjänster och licenser
- hyra av möteslokaler
- Resor – endast nödvändiga; digitala möten ska prioriteras

Marknadsföring av klustret - exempel

Arbete med

- Framtagning av marknadsföringsplan
- Genomförande av konferenser och informationsmöten
- Internationell profilering för att attrahera nya deltagare
- Analyser och lärande inför kommande marknadsföringsaktiviteter

- **Adminsistrationskostnader** kan t.ex. gälla
- Material
- Konsulttjänster
- Lokalhyra
- Resor och förtäring

impact innovation

Organisering av utbildningsprogram m.m.

Arbete med

- Planering av innehåll,
- bokning av lokaler och föreläsare m.m.
- Genomförande av arrangemang
- Analys och uppföljning syftande till vidareutveckling

- **Adminsistrationskostnader** kan t.ex. gälla
- Material
- Konsulttjänster
- Bokningssystem
- Lokalhyra
- Resor och förtäring

impact innovation

Indirekta (administrativa) kostnader - OH

Ska relateras till de direkta kostnaderna för drift av klustret, såsom:

- En andel av hyra m.m. för ordinarie verksamhetslokaler
- IT-support, vaktmästeri, städning
- Reception och växel

UoH får göra OH-påslag enligt ordinarie fullkostnadsprincip

Övriga parter i klustret: **faktiska** OH-kostnader som är kopplade till stödberättigande aktiviteter

Underlag för beräkning av kostnaderna måste finnas.

Artikel 25 GBER – Forskning och utveckling (FoU)

- **Forskningskategorier:**
  a) Grundforskning
  b) Industriell forskning
  c) Experimentell utveckling
  d) Genomförbarhetsstudier

- **Definitioner** av forskningskategorierna finns i art. 2 p. 84 -87 GBER

Art. 25 – Industriell forskning

- Definition i art. 2.85 GBER
- Skapa ny kunskap för att
  - utveckla nya produkter, processer eller tjänster, eller
  - markant förbättra befintliga

- T.ex. skapa komponenter som utgör delar av komplexa system eller bygga prototyper i laboratoriemiljö
- Behovsmotiverad forskning (”*applied research*”)
- TRL 2-4

Art. 25 – Experimentell utveckling

- Definition i art. 2.86 GBER
- Användning av befintliga kunskaper för att utarbeta nya eller förbättrade produkter, processer eller tjänster
- T. ex. prototyper, demonstration, pilotarbete, testning och validering i miljöer som motsvarar realistiska driftförhållanden
- Omfattar *inte* rutinmässiga eller återkommande ändringar
- TRL 5-8

Art. 25 – Genomförbarhetsstudier

- Definition i art. 2.87 GBER
- Studie **inför** ett **FoU-projekt** för att utvärdera och analysera potentialen
- Syftar till att identifiera
  - styrkor och svagheter
  - projektets möjligheter och risker
  - resurser som krävs för genomförande
  - utsikterna för framgång

Art. 25 – Stödberättigande kostnader

- **Personal** kostnader
- Kostnader för **instrument** och **utrustning**
- Kostnader för **byggnader** och **mark**
- Kostnader för **kontraktsforskning** , kunskap och **patent** som köps eller hyrs in (på marknadsmässiga villkor) samt kostnader för **konsulttjänster** och motsvarande tjänster
- Andra **allmänna omkostnader** och andra **driftskostnader** som uppkommit som en direkt följd av projektet

Art. 25 – Stödnivåer

- Grundforskning: 100 %
- Industriell forskning: 50 % + tillägg upp till 80 %
- Experimentell utveckling: 25 % + tillägg upp till 80 %
- Genomförbarhetsstudier: 50 % + SMF -tillägg 20 % för små företag, 10 % för medelstora företag

Art. 25 – Tillägg för industriell forskning och experimentell utveckling

- **SMF:** + 20 % för små, + 10 % för medelstora
- **+ 15 %** när *ett* av följande är uppfyllt:
    1. Projektet omfattar **faktiskt samarbete**
        - **mellan företag** av vilka minst ett är SMF, eller genomförs i minst 2 EU-medlemsstater, eller i en EU-medlemsstat och i ett EES-land, och inget enda företag står för mer än 70 % av de stödberättigande kostnaderna, eller
        - **mellan** ett **företag** och en eller flera **forskningsorganisation(er)**, om den senare står för minst 10 % av de stödberättigande kostnaderna och har rätt att offentliggöra sina egna forskningsresultat.
    2. Projektresultaten får **omfattande spridning**
    3. Stödmottagaren åtar sig att **tillhandahålla licenser** för IPR-skyddade forskningsresultat
        - till marknadspris, och
        - på icke-exklusiv och icke-diskriminerande användning av berörda parter i EES

impact innovation

Art. 25 – Faktiskt samarbete

- Definition i art. 2.90 GBER
- Samarbete mellan minst 2 oberoende parter
  - för utbyte av kunskap eller teknik, eller
  - för att uppnå **gemensamt mål** baserat på **arbetsdelning**
    - definierar gemensamt räckvidden för samarbetsprojektet
    - bidrar gemensamt till genomförandet
    - delar risker och resultat

- Kontraktsforskning och tillhandahållande av forskningstjänster omfattas *inte*

impact innovation

Art. 25 – Forskningsorganisation

- Definition av *”organisation för forskning och kunskapsspridning”* (forskningsorganisation) finns i art. 2.83 GBER
- EU-domstolen har förtydligat begreppet ska tolkas:

  Främsta syfte: **bedriva oberoende forskning** *och ev.* sprida forskningsresultaten

  → Räcker *inte* att endast sprida andras forskningsresultat
- Både **ekonomisk** och **icke -ekonomisk** verksamhet?

  → Finansieringen, kostnaderna och intäkterna av den ekonomiska verksamheten ska **redovisas separat**

Källa: EU-domstolens dom i förenade målen C-164/21 och C-318/21
'Baltijas Starptautiskā Akadēmija' SIA (C164/21) och 'Stockholm School of Economics in Riga' SIA (C318/21) mot Latvijas Zinātnes padome

impact innovation

Små och medelstora företag (SMF)

- Bilaga I till GBER: Definition av mikroföretag samt SMF
- EU-kommissionens Användarhandledning om definitionen av SMF -företag
- Företagets storlek påverkas av:
  - Antalet anställda
  - Omsättning eller balansomslutning
  - Ägarförhållanden
  - Kontroll och bestämmande inflytande

Artikel 28 – Innovationsstöd till SMF

Stödberättigande kostnader:

- Kostnader för att anskaffa, validera och försvara **patent** och andra **immateriella tillgångar**
- Kostnader för **utstationering av högkvalificerad personal**
  - från forskningsorganisation eller stort företag,
  - som arbetar med FUoI i nyinrättad funktion hos stödmottagaren, och
  - inte ersätter annan personal
- Kostnader för **innovationsrådgivningstjänster** och **innovationsstödjande tjänster**

Art. 28 – Innovationsrådgivningstjänster och innovationsstödjande tjänster

- **Innovationsrådgivningstjänster:**
  - Definition i art. 2.94 GBER
  - Expertkunskap som genom **rådgivning** , **stöd** eller **utbildning** hjälper SMF att utveckla, skydda eller kommersialisera innovationer

- **Innovationsstödjande tjänster:**
  - Definition i art. 2.95 GBER
  - Tillhandahållande av t.ex. kontorslokaler, databaser, datalagringstjänster, bibliotek, marknadsundersökningar, laboratorier, kvalitetsmärkning, testning, experiment eller certifiering
  - Syfte att utveckla mer effektiva eller tekniskt avancerade produkter, processer eller tjänster

Art. 28 – Stödnivå

- Stödnivå 50 %
- Stöd för **innovationsrådgivningstjänster** och **innovationsstödjande tjänster** får höjas till 100 % om det totala stödbeloppet för sådana tjänster inte överstiger 220 000 euro under en 3-årsperiod

  → Intyg krävs

impact innovation

Stöd av mindre betydelse (*de minimis*)

- Regleras av kommissionens förordning (EU) 2023/2831 (”den allmänna *de minimis*-förordningen”)
- Kan ges till företag t.ex. när GBER inte är tillämplig
- Utgör *inte* statsstöd
- Takbelopp 300 000 euro under en 3-årsperiod (för hela koncernen!)
- Stödgivaren ska kontrollera att takbeloppet inte överskrids

  → **Intyg** krävs från sökanden innan stödet beviljas
- Om takbeloppet överskrids → Skyldighet att återkräva *hela* det belopp som medförde att takbeloppet överskreds

Ny lag om subventionsbrott

Ny lag om subventionsbrott (2025:1267)

- Oriktiga uppgifter i ansökan eller rapportering
    - Risk för att stöd betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt
        - Skyldighet för stödgivare att anmäla vid misstanke

Diskussion och frågor

impact innovation